

Ongelijkheid, economische groei en Ierland

De Vos stelt ten eerste dat een stijging van economische groei aan 'iedereen, inclusief de armen' ten goede zou komen. De marktwerking biedt wat dit betreft nochtans geen garanties. Landen waar de overheid haar greep op de markt het meest lost (vb. het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Ierland), zijn ook de landen waar economische groei gepaard is gegaan met een sterke groei van de lagere inkomensklassen. De Ierse economische groei blijkt geen of nauwelijks bijkomende kansen te bieden voor de minst gefortuneerden. Hiervoor bestaan twee verklaringen. De eerste verklaring heeft te maken met de ongelijke verdeling van economische welvaart via loonvorming. De markt belooft selectief die arbeidskrachten die economische meerwaarde creëren. Laagproductieve werknemers profiteren niet mee van economische groei, tenzij de aard van die groei ook de positie van lage inkomens op de arbeidsmarkt versterkt. Dat laatste is niet evident en blijkt voor Ierland duidelijk niet het geval. Een tweede verklaring heeft te maken met de relatie tussen economische groei en inflatie. Er is reden om aan te nemen dat inflatie vooral de koopkracht van de lage inkomens ondergraaft. In de hogere segmenten van de arbeidsmarkt zijn werknemers beter in staat om een loon af te dwingen dat voor inflatie compenseert. Marginale groepen op de arbeidsmarkt dreigen zichzelf bij een verhoging van looneisen daarentegen uit de markt te prijzen. Er wordt in het opinieartikel dan wel verwezen naar 'de uitbouw van sociale bescherming', maar tegelijk wordt er afgegeven op 'hoge belastingen en een dure sociale zekerheid'. Hoe de armen uiteindelijk beter zouden worden van economische groei blijft onduidelijk.

De Vos betwijfelt, ten tweede, of een inkomen onder de armoededrempel wel een indicatie is van echte armoede in Ierland. Het Ierse Central Statistics Office becijferde dat die drempel voor 2003 op 407,78 euro per week ligt in Ierland voor een Iers gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen. Dat jaar lag de gemiddelde kost van gezonde voeding voor zo'n gezin op 167,60 euro in Ierland. Dat laat wekelijks 240,18 euro voor alle andere kosten, waaronder huisvesting, energie, kleding, onderwijs en vervoer. Al is dat niet het soort armoede dat op het Afrikaanse continent bestaat, het hanteren van dergelijke drempel geeft voor het sociaal beleid wel een noodzakelijk beeld van het aantal gezinnen die zich in een financieel krappe en sociaal kwetsbare situatie bevinden. In het 'Ierse mirakel', die een zogenoemde 'oase van economische bloei' is, leeft één op vijf van alle Ierse huishoudens en bijna één op drie van de Ierse éénoudergezinnen zelfs onder die armoededrempel. Waarom zou dat geen relevant gegeven zijn in het beoordelen van het Ierse socio-economische recept? Europese cijfers leren overigens nog dat anno 2005 12% van de Ierse minderjarigen in een gezin opgroeiden waar niemand een job heeft. Voor de gehele EU was dat cijfer 9,6 %.

Een derde opmerking betreft het gebruik en misbruik van statistische indicatoren. Het is juist dat de armoededrempel niet geschikt is om absolute armoede te onderzoeken, noch om verschillen in armoede tussen landen te vergelijken. Wie dat wel doet maakt oneigenlijk gebruik van de indicator. Maar in plaats van een correcte interpretatie aan te reiken, zegt De Vos dat deze definitie van armoede 'een politieke keuze voor inkomensherverdeling' weergeeft. In feite gaat het hier om een wetenschappelijke traditie van ongeveer een halve eeuw oud. Die traditie stelt dat armoede of 'relatieve deprivatie' tot uiting komt in het onvermogen om volwaardig deel te nemen aan de samenleving omwille van een aanzienlijke achterstand in middelen. Op welke manier zo'n maatschappelijk gegeven een rol speelt in het beleid is een kwestie van politieke besluitvorming, maar stellen dat het gebruik van deze definitie als een politiek gegeven moet beschouwd worden doet afbreuk aan de betekenis en het belang ervan. Hoe meer mensen onder de armoededrempel vallen, hoe groter de bevolkingsgroep die materieel ver achterop hinkt ten opzichte van de middengroep in de samenleving. Dat die scheidingslijn via zo'n indicator tot uiting komt is een feitelijk gegeven. Hoe met die scheidingslijnen wordt omgesprongen is een politiek gegeven, weliswaar een gegeven waar geschiedschrijvers doorgaans veel aandacht voor hebben.

Als het gebruik van deze indicator, ten slotte, voor de directeur van het Itinera Institute een politiek gegeven is, wat dan te denken van de relatie tussen ongelijkheid en economische expansie? Voor De Vos is het bewijs voor die relatie geleverd: ‘Ierland leert ons dat relatieve inkomensongelijkheid de prijs is die wordt betaald voor een snelle economische expansie’. Is het samengaan van de ongelijkheid en groei in Ierland een bewijs voor die stelling? In geen geval. In de economische geschiedenis en in recente studies wordt het samengaan van groei en inkomensgelijkheid heus niet als zo een wonder aanzien. Er bestaan zelfs vrij belangrijke aanwijzingen dat te grote sociale ongelijkheid kansen op economische groei kan hypothekeren. Omgekeerd: gelijkheid én groei kunnen gestimuleerd worden door investeringen in het menselijk kapitaal aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Die investeringen kunnen opportuniteiten voor economische groei bieden via een kwalitatief verhoogde instroom van arbeidskrachten. De Vos gaat gemakshalve voorbij aan dat soort argumenten en legt een valse keuze voor: “snellere economische groei met algemene maar ongelijke inkomensstijging, of tragere economische groei met meer herverdeling?” Zo eindigde een opinieartikel dat een indicator met een lange wetenschappelijke traditie als een politiek gegeven afdeed, met het poneren van een vergaande stelling voor het beleid zonder noemenswaardige ondersteuning van feitelijke gegevens.

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in De Tijd.